

Tornoville predočuje više filozofski aspekt između teizma i ateizma. — Stenger H. analizira tri razvojne faze vjere u čovjeka: od prirodne religioznosti do vjere u objavu — od djetinjske vjere do zrela kršćanstva — od ideoloških zabluda u vjeri do dijaloškog kontakta s Bogom. S tim u vezi pokazuje na problematiku sumnja u vjeri, otpora prema objavi i duhovne tromosti. — A. Regan izvodi na čistac moralni aspekt transplantacije organa s čovjeka na čovjeka. Poziva se na zaključke moga članka iz god. 1957. u reviji »Perfice munus«, Torino, str. 572. i slijed. U bitnosti se oba članka slažu, ali Regan okuplja sve dokaze oko onog iz ljubavi prema bližnjemu. Periferna razmimoilaženja, ima nade, uklonit će se daljnjim proučavanjem pitanja koje je, bez sumnje, od velike praktične vrijednosti. — Delhaye traži historijski razvoj nauke o celibatu, a P. Mietto o spolnoj čistoći kod sje-menistaraca i učenika apostolskih škola.

U svakom slučaju radovi u ovoj kolekciji pružaju znatan doprinos promicanju moralne znanosti. Na visini su naučne ozbiljnosti i objektivnosti. Djelo se preporuča samo po sebi.

Dr J. K.

**VILKO FAJDIGA, Praktična apo-
logetika** (ciklostilom), Ljubljana
1964, str. 305.

Čin vjere i krepost vjere spadaju u temelje kršćanstva. Na njima počiva i čitava zgrada katoličke teologije. Zato njima pripada najveća pažnja. Posebna teološka disciplina apologetika pokazuje razumnost vjerovanja. No kako ističu neki apologeti (Tromp, Lang), to nije dosta. Treba pripremiti put do čina vjere, a treba vjeru i sačuvati cijeloga života. V. Fajdiga, profesor apologetike na ljubljanskom bogoslovskom fakultetu, napisao je »Praktičnu apologetiku«. On joj daje razna imena: *pastoralna apologetika*, *dispozitivna*, *integralna*, *apologetika praga*, *humanistički usmjerena apologetika*, i nikako ne želi umanjiti značenje »teoretske« apologetike. I sami pape, počevši od Pija XII (go-

vor redovnicima 8. XII. 1950) traže »praktičnu« apologetiku, da se kršćanstvo predstavi svijetu kao spasenje ne samo u »ontološkom« nego i »psihološkom« smislu. Treba prikazati poželjnost, privlačivost kršćanstva modernom čovjeku u takvom obliku da on u njemu spozna smisao svoga života i put do potpune sreće.

Knjiga ima pet dijelova. Ponajprije treba imati na umu složenost čina vjere, kod kojeg pored razuma sudjeluju volja i milost. Zatim je važna sama osoba praktičnog apologete. Njega prije svega treba da resi: širokogrudnost, dobrota, ljubav i psihološko razumijevanje. No kraj svih potrebnih osobina praktičan apologet ne smije zaboraviti da mu bez božje pomoći neće uspjeti da kršćanski nauk učini čovjeku tako privlačivim da bi ga prihvatio za cijeli život, jer usprkos ljepote, istine i dobrote evanđelja još je to uvijek »jaram« i »breme« (str. 67). U trećem dijelu dr Fajdiga nam otkriva »prava čovjekova«. Tu je osobito važno poglavlje o duhu prilagođavanja. Praktičan apologet ne smije davati utisak čovjeka koga je kršćanstvo istrgnulo iz života i napravilo strancem usred ljudi (str. 103). Osobito su vrijedne konstatacije M. Pflieglera na str. 108 o raskoraku vjere i života. Četvrti dio pokazuje životvornu vrijednost Objave za današnjeg čovjeka. Objavljene istine nadopunjuju naravno spoznaju čovjeka. Osobito se to vidi, ako se kršćanska nauka prikaže u svojoj cjelovitosti. No apologet ne smije zanijekati tajne u kršćanstvu i sve prikazivati kao da ih nema (str. 140). Vjera je velika škola za čovjekovu volju. Ljepota kršćanske istine velika je blagodat čovjeku. Duša ne stvara ljepote nego je sama podvrgnuta zakonu harmonije, koju je u nju položio njezin Stvoritelj (str. 146). Zato praktičan apologet u svom osobnom životu mora voditi računa o estetskim osjećajima ljudi, tako kod bogoslužnih stvari, kod dijeljenja sakramenata. U trećem je poglavlju dr Fajdiga pokazao u čemu je vrednota kršćanske nauke za čovjeka pojedinca, za ljudsko društvo, za kulturu, za narod. Važnost toga poglavlja ističe dr Fajdiga ovim riječima: »Zar ne idu ljudi upravo zato u sekte, jer misle da će u nji-

ma naći više vrednota za razvoj svoga osobnog života» (str. 160). Sama teoretska apologetika treba biti prikazana pod vidom dobrobiti za čovjeka (str. 188-194). Tako na pr. pitanje vjere u fizička čudesa je prije svega pitanje psihologije. Tko ne priznaje višega reda nad sobom, reda dobrote i ljubavi, taj će ostati slijep i za čudesa. Čudesa imaju naime vjersko značenje i poslanje (str. 195). Pri koncu ovog dijela dr Fajdiga navodi razne stavove nevjernika prema kršćanstvu i daje dobre upute praktičnom apologeti te pokazuje kakav treba da bude na vjeronauku, u ispovjedaonici i propovjedaonici.

Peti dio daje povijesnu sliku praktičnog apologetskog rada u Crkvi. Mijenjale su se metode. Najbolji praktični apologet je sam Isus Krist. Zatim se redaju poznata imena: sv. Augustin, Pascal sa svojim »Les pensées«, biskupi Bossuet i Sheen, Lacordaire, kardinali Newman, Lavigerie i Verdier, apostol Berlina Sonnenschein, papa Ivan XXIII i dr. Sve je njih vodilo Newmanovo geslo: srce govori srcu! Zanimljivo je da dr Fajdiga priznaje veliki apologetski rad i Božjim pjevačima (o. Duval, s. Gabrijela), svećenicima-radnicima, institutu »zidara« te maloj braći i sestrama Isusovim: Ovaj dio je najljepši hvalospjev praktičnoj apologetici.

Ovaj kratki sadržaj u svemu preporuča knjigu dra Fajdige: U njoj se nalazi i njegovo bogato pastoralno iskustvo. Sve je potkrepljeno Sv. pismom i riječima posljednjih papa. Prožima je duh II vatikanskog koncila. Svećenik može vidjeti kako će konkretno provoditi velike koncilске odluke te ima mnogo praktičnih savjeta za pastoralan rad.

Nešto bismo htjeli primijetiti. Na str. 8 i 114 čini nam se nezgodna stilizacija, da nam nije dopušteno vjerovati prije nego nam je jasna utemeljenost vjerovanja, odnosno: dok čovjek nema znanstvene ili jednodjavne sigurnosti o tom da je Bog uistinu govorio, ne smije vjerovati. Poglavlje o potrebi Objave (str. 88-96 i str. 112-114) sadrži male nejasnosti o odnosu naravi i nadnaravi. Neke misli o budizmu trebale bi biti pozitivnije s obzirom na stanje u »predkanonskom« budizmu.

Zaključit ćemo s naslovom jednog poglavlja knjige dra Fajdige: Praktičnom apologeti pomaže Bog! (str. 224)

S. Doppelhammer

O. ŠIMUN ŠIPIĆ O. F. M. — Problematika svećeničkog i redovničkoga zvanja

Pređa mnom je doktorska disertacija O Simuna Šipića, profesora moralke i magistra klerika na franjevačkoj teologiji u Makarskoj.

Knjiga ima naslov: Problematika svećeničkoga i redovničkoga zvanja. Ciklostilirana je, kako to redovito biva kod doktorskih disertacija, i ima 186 stranica. Nije to samo izvadak, kako to češće biva, nego cijela disertacija. Nabavlja se u Zagrebu — Samostan Franjevac, Vrbanićeva 35 za 11 N. Din.

Kod nas je o tome pitanju vrlo malo napisano, a u stranome se svijetu u zadnje vrijeme o tome problemu mnogo piše.

O. Šipić radeći samo u Makarskoj i Zagrebu nije mogao doći do opsežne literature, ipak mu je uspjelo da se poslužio s 43 knjige i revije koje su specijalno pisale o toj problematici, osim drugih mnogih izvora koje je u radnji iskoristio.

Za nas u Hrvatskoj cijela knjiga donosi zbilja nešto nova. Ali nije to ni kompilacija iz inozemnih revija, nego jedna samostalna duhovna i naučna zgrada, izgrađena iz raznovrsna kamenja iz stranih autora ali ipak samosvojna, jer joj je razdioba i obrada lično originalna. Ona je za nas vrlo poučna i aktualna, osobito u današnja vremena kod neke osebjnosti naših redovničkih i svećeničkih zvanja.

Problematiku je zvanja učeni pisac podijelio na tri dijela: 1. Zvanje (svećeničko ili redovničko) sa strane dogmatske, tj. što je zvanje u sebi i koji su znakovi zvanja. 2. sa strane eklesiološke i juridičke, u koliko zvanje spada na kompetenciju Crkve i 3. sa strane moralne, kakav odnošaj ima pozvanik prema zvanju i da li ga je dužan slijediti.

Obradba je učena, lagana, pače i zanimljiva. I zahvalni smo piscu što je obogatilo našu duhovnu književ-